

κός κατά πολλῶν κινδύνων; Ὡ εἰρωνεία τῶν ἀνθρωπίνων! Ἡ γῆ στρέφεται περὶ αὐτὴν καὶ μετ' αὐτῆς αἱ ἰδέαι. Ἐάν ποτε αἱ προστατευτικαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐταιρίαι κατάρθουν νὰ περυστείλωσι σπουδαίως τὸν ἀριθμὸν τῶν καπνιζόντων, ἢ Ἀκαδημία θὰ προσεκαλεῖτο ἴσως ὅπως ἀποφραθῇ περὶ τοῦ ἀντιθέτου ζητήματος, περὶ τῆς σωτηρίου ἐπιρροῆς τοῦ καπνοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ!

[Journal des Débats].

ΠΟΥΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡ

[Ἐκ τῶν τοῦ Paolo Mantegazza].

Ὁ καύσων εἶνε ὑπερβολικὸς, καὶ σεῖς ἀναγινώσκετε ἴσως τὸ ἔργον μου τοῦτο ἐν τῷ σιμόφωτι δοματίου κεκλεισμένου καὶ ἐν στάσει ὀρίζονταί. Ἐγὼ δὲ, ἐπίσης ὑπναλῆος καὶ κατὰκοπος, θεωρῶ μὲ ἀπλαγῆς ὄμμα τοὺς κύκλω μου εὐρισκόμενους πολυκρίθμους τόμους. Ὁ ποὺς μου δὲν κινεῖται ἵνα μὲ μετενέγκῃ ἐγγύς αὐτῶν, καὶ ἡ χεὶρ μου, ἐν πλήρει μετ' αὐτῷ συνεννοήσῃ ὀκνηρίας, δὲν ἐκτείνεται ἵνα τοὺς λάβῃ.

Ἐπιτρέψατέ μοι ὅθεν ἵνα, χωρὶς νὰ κινήθῳ, χωρὶς νὰ ἐξέλθῳ τοῦ κυρίου ἐμαντοῦ θεωρήσω καὶ μελετήσω μεθ' ὑμῶν τὸν ὀκνηρὸν τοῦτον πόδα, τὸν μὴ θέλοντα νὰ κινήθῃ, καὶ τὴν ὀκνηρὰν ταύτην χεῖρα, τὴν ἰδρόνυσαν ἐπὶ μόνῃ τῇ ἰδέᾳ ὅτι θ' ἀνυψώσῃ καὶ θ' ἀναδιψήσῃ τὰ περὶ ἐμὲ νέα βιβλία.

Ποὺς καὶ χεῖρ εἶναι δύο τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν τούτοις πόση ζωὴ περιελίσσεται ἐν αὐτοῖς, πόσοι ποιηταὶ ἐκολλάκευσαν αὐτὰ διὰ τῶν στίχων των, πόσοι ἐπιστήμονες τὰ ἐμελέτησαν! Δικαίως ἐν Γερμανίᾳ λέγουσι περὶ πράγματος καλῶς γενομένου ὅτι «ἔχει χεῖρα καὶ πόδα». Das (Ding hat Hand und Fuss), ὁ δὲ Βαλλενσταῖν εἶχε πολὺ δίκαιον εἰπὼν, ἅμα ἀνέγνω τὴν κομισθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ σουηδοῦ συνταγματάρχου ἐπιστολήν:

Der Brief hat Hand und Fuss. Es ist ein Klug
Verständig Haupt Herr Wrangel, dem Ihr dienet.

Ὁ ποὺς καὶ ἡ χεῖρ εἶναι τὰ δύο ἄκρα τοῦ εἰλακοῦ καὶ τοῦ θωρακικοῦ τόξου, ἐπειδὴ δὲ παραλλάσσουν τὰ ὄργανα ταῦτα παρὰ τε τοῖς πύθκοις καὶ ταῖς διαφόροις ἀνθρωπίναις φυλαῖς, ὄφειλον νὰ ὦσιν ἀποκλειστικῶς θέμα μελέτης τῆς ἀνατομίας. Πλὴν καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ ἐπιστημονικὴ ὑπεροψία καὶ ἡ χυδαία φαντασία, ἐπεμβάσαι ἀπρόσκλητοι εἰς τὸ ζήτημα, ἐνόθευσαν τὸ ἀληθές. Ἀπόδειξις τούτου ἔστω ὁ ὑπὸ τοῦ Κυβιέρου δοθεὶς ὀρισμὸς τῆς χειρὸς καὶ ἡ χειρομαντεία, ἐπιστήμη ψευδής, ἥτις καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχει ἡμιθάνης, ὡς τελευταῖον λείψανον τῆς ἄλλοτε ἀστρολογίας.

Μόνος ἐπιστημονικὸς ὀρισμὸς τῆς χειρὸς εἶνε ὁ ἐξῆς τοῦ Vicq d' Azyr: ἡ χεῖρ εἶνε ἡ ἐσχάτη ἄκρα τοῦ θωρακικοῦ τμήματος τῶν ἀνωτέρων ἐνσπονδύλων. Ὁ Hunley ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ χειρὸς καὶ ποδὸς διὰ λόγους ἀνατομικοῦς. Ὁ Bure διακρίνει ἀλλήλων τὰ μέλη ταῦτα ἕνεκα τῆς διαφόρου χρήσεως ἐκάστου. «Χεῖρ, λέγει, εἶνε ἐν ἄκρον, ὅπερ χρησιμεύει ἰδίως πρὸς ἀφήν καὶ πίεσιν» ποὺς εἶνε ἄκρον χρησιμεύον ἰδίως πρὸς στάσιν καὶ κίνησιν». Τοῦ Vicq d' Azyr ὁ ὀρισμὸς εἶνε ἄριστος ὑπὸ ἀνατομικὴν ἔποψιν, ὁ τοῦ Bure εἶνε ἄριστος ὑπὸ φυσιολογικὴν. Ὁ Κυβιέρου ἀπε- ναντίας ἔδωκεν ὀρισμὸν κάκιστον ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ἡ χεῖρ, λέγει, διακρίνεται τοῦ ποδὸς ἐκ τῆς ἰδιότητος ἣν ἔχει ν' ἀντιτάσῃ τὸν ἀντίχειρα πρὸς τὰ λοιπὰ δάκτυλα καὶ νὰ λαμβάνῃ τὰ μικρότερα τῶν ἀντικειμένων». Ἄρα οἱ Κινέζοι κοπιηλάται, οἱ ἀντιτάσσοντες τὸν ἀντίχειρα τοῦ ποδὸς καὶ δι' αὐτοῦ κρατοῦντες τὴν κώπην, ἔχουσι τέσσαρας χεῖρας· ἄρα ὁ ζωγράφος Ducor-net, ὁ Ledgewood, ὅστις διὰ τοῦ ποδὸς ἐλάμβανε βελόνην, ὁ βιολιστὴς Οὐνθαρ, ὃν εἶδομεν κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἐν τοῖς θεάτροις τῆς Εὐρώπης δὲν μετεχειρίζοντο τὸν πόδα τοῦ Κυβιέρου ὅπως ὁ μὲν ζωγραφῆσθαι, ὁ δὲ βιάσθαι, ὁ δὲ παίξῃ τὸ βιολίον. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχουσι πύθκοι ἔχοντες τὸν ἀντίχειρα ἀτροφικὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ κεκορυμμένον ὑπὸ τὸ δέρμα, ἄλλων δὲ πάλιν ὁ ἀντίχειρ λίαν ἀτελὸς ἀντιτάσσεται. Λοιπὸν, κατὰ τὸν Κυβιέρου, οἱ πύθκοι ἐκεῖνοι δὲν ἔχουσι χεῖρας, ἐνῶ αὐτὸς οὗτος ὁ μέγας Κυβιέρου, ὅλων ν' ἀποφύγῃ τὴν σύγχυσιν καὶ νὰ διακρίνῃ τὸν ἀνθρώπον τοῦ πύθκου, διὰ τινος ἰσχυροῦ ὀρισμοῦ τοῦ ἐπεφύλαξε τῷ πρώτῳ τὴν τιμητικὴν θέσιν τῶν διχείρων καὶ κατέταξε τὸν δεῦτερον μεταξὺ τῶν τετραχειρών. Οὐδ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου γάλλου παλαιοντολόγου ἡ μεγαλοφυΐα ἠδυνήθη νὰ βελτιώσῃ τοὺς πάντοτε ἀσαφεῖς ὀρισμοὺς καὶ κατατάξῃ. Ὁ ἄνθρωπος ἐν τούτοις διαμείνει ὅ,τι ἦτο, εἴτε τῷ ἀποδοθῇ ἡ βασιλεία τῶν ζώων, εἴτε μεταξὺ τῶν πύθκων καταταχθῇ. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δύο πόδας καὶ δύο χεῖρας· ὁ πύθκος ἔχει ἐπίσης δύο πόδας καὶ δύο χεῖρας. Ἄλλ' ἐν ἡμῖν αἱ δύο λειτουργίαι τοῦ λαμβάνειν καὶ τοῦ περιπατεῖν εἶναι διακεκορυμμένα ἀλλήλων, διὰ μᾶλλον ὀρισμένης καὶ ἀκριβοτέρας ὑποδιαίρεσεως, ἐνῶ ὁ πύθκος μεταχειρίζεται καὶ τὴν χεῖρα ὅπως περιπατῇ καὶ τὸν πόδα ὅπως λαμβάνῃ, ἐπομένως παρ' αὐτῷ ἡ χεῖρ εἶναι ἀτελής ὡς χεῖρ, καὶ ὁ ποὺς εἶνε ὀλίγον τέλειος ὡς ποὺς· ἀμφότερα ὅμως χρησιμεύουσι θαυμασίως αὐτῷ εἰς τὴν ἀναρριχητικὴν ζωὴν ἣν ὄρισται νὰ διάγῃ. Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀνατομία τῆς χειρὸς ἀποδεικνύει πασιδηλῶς ὅτι τὸ μέλος ἐκεῖνο κατασκευάσθη ὅπως λαμβάνῃ, ἐνῶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὅσπου τοῦ σκέλους μέχρι τῆς τελευταίας φάλαγγος τοῦ μυῶνος τοῦ ποδὸς, τὸ πᾶν δηλοῖ

ὅτι ὁ ποῦς ἐπλάσθη ὅπως περιπατῆ. Ἡ φύσις διὰ τῶν πολλῶν τῆς ἐργασίας ὑποδικιρέσεων ἀποδίδουσα *εὐκινησίαν* εἰς τὴν χεῖρα καὶ στερεότητα εἰς τὸν πόδα ἐφθασεν εἰς τὸ ἔσχατον τῆς τελειότητος ὅριον.

Τοῦ ἀνθρωπίνου ποδὸς τὸ μέγεθος παραλλάσσει κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος. Ἀλλὰ καίτοι τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶναι ἴσα παρὰ δύο διαφόροις ἀνθρώποις, ἐν τούτοις παρατηρεῖται ἐνίοτε ἀνισότης ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ποδός, ἕνεκα τῆς ἐπιρροῆς τῆς φυλῆς. Ὡς πρὸς τὸ διάφορον τοῦ ποδός μέγεθος ἐπικρατεῖ παρ' ἡμῖν ἰδέα, ἣν ἐπέπνευσαν αἱ προλήψεις καὶ τινες ἄλλοι λόγοι. Καλοῦμεν ἀριστοκρατικὸν τὸν μικρὸν πόδα καὶ ἀγενῆ τὸν μεγάλον, εἰς λίαν στενόχωρον θέσιν ἠθέλομεν ὅμως εὑρεθῆ ἂν ἐζητούμεν νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν περὶ ἱεραρχίας ταύτην κρίσιν ἡμῶν, ἥτις ἀξιοῖ νὰ βαθμολογήσῃ τὴν εὐγένειαν τοῦ γένους, τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ αὐτὴν ἴσως τοῦ πνεύματος τὴν ἀξίαν κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ποδός. Τῇ ἀληθείᾳ λίαν συγκεχυμένοι ἠθέλομεν φανῆ ἀναλογιζόμενοι ὅτι οἱ ταπεινοὶ *Quichuas* τοῦ Περού καὶ οἱ *Zódas* τῆς Ἰνδικῆς ἔχουσι τοὺς πόδας λίαν μικροὺς, ἐνῶ ἀπεναντίας ἡ φυλὴ ἡ δωρήσασα ἡμῖν τὸν Νεῦτωνα καὶ τὸν Σαιζπῆρον στηρίζεται ἐπὶ πελμάτων εὐρωστοτάτων. Ἴσως ἡ ἀριστοκρατικὴ ἀξία, ἡ ἀποδιδουμένη εἰς τὸν μικρὸν πόδα προῆλθεν ἐκ τῆς συγκρίσεως μεταξὺ δύο φυλῶν, ὧν ἡ μὲν νοημονεστέρη καὶ κυρίαρχος εἶχε τοὺς πόδας μικροτέρους ἢ ἡ ἄλλη, κατωτέρη τὴν νοημοσύνην καὶ ὑπόδουλος. Ἴσως ἡ σύγκρισις μεταξὺ τοῦ ποδός εὐγενούς τινος, κεκλεισμένου ἐντὸς στενοτάτου ὑποδήματος, καὶ τοῦ ἐλευθέρου καὶ εὐρέος ποδός ἀνυποδήτου χωρικοῦ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν χυδαίαν ταύτην πρόληψιν.

Ἀληθεστέρη εἶνε ἡ ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔποψιν περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ποδός κρίσις. Ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων παρ' ἡμῖν ταῖς ἐξευγενισμέναις φυλαῖς, *φαίνονται* καὶ ἐπομένως *εἶναι* ὠραιότεροι οἱ μικροὶ πόδες. Τοὺς νόμους καὶ τὰς ἰδιότητάς τῆς αἰσθητικῆς ὥρισεν ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ δὲ ἡ γυνὴ, καὶ ὅταν ἔχη τὸ αὐτὸ μὲ ἡμᾶς ἀνάστημα, ἔχει πάντοτε μικρὸν τὸν πόδα, ὠνομάσαμεν ὠραίους τοὺς πόδας ὅσοι διὰ τὴν μικρότητά των προσήγγιζον καὶ παρωμοιάζον πρὸς τὰ προσφιλεῖ ἄκρα τῶν θυγατέρων τῆς Εὐας. Πιστεύω ὅμως ὅτι αἱ ρίζαι τῶν κρίσεων ἡμῶν τούτων κενταὶ βαθύτερον, αἱ πρῶται δ' αὐτῶν ἀρχαὶ δέον ν' ἀναζητηθῶσιν εἰς τὰ ἀρχαιότερα στρώματα τῆς ἡμετέρας ψυχολογίας. Μία τῶν ριζῶν εἶνε καὶ αὕτη· ὁ ἔρωσ, ἐνειροπόλος πάντοτε καὶ καταγοητευόμενος ὑπὸ μικροῦ τινος ποδός, ἠλάττωσεν ὅσον τὸ δυνατόν πάσχν τοῦ ποδός τούτου μετὰ τῆς γῆς συνάφειαν, ἐν τῷ ἐλαφρῷ δ' ἐκείνου βαδίσματι νομίζει ὅτι προαισθάνεται τὸν ἄγγελον, ἔχοντα πόδας χάριν μόνον τῆς

συμμετρίας τοῦ σώματος καὶ κατὰ πλεονασμόν.

Δυστυχῶς ἡ ὑπὸ ἀνατομικὴν ἔποψιν αἰσθητικὴ τοῦ ποδός ἀνευρίσκειται μόνον εἰς τὸ νήπιον, ὅπερ δὲν ἐφόρεσεν ἔτι ὑποδήματα, καὶ εἰς τὰ μαρμάρια ἀγάλματα, ἅτινα δὲν θέλουσι φορεῖσθε ποτέ. Τὰ ὑποδήματα μᾶς ἐστρέβλωσαν ἐν τοῦ σώματος ἡμῶν μέλος, πλασθὲν ὑπὸ τῆς φύσεως τόσον ὠραῖον, καὶ σῆμερον πολλάκις ἐν τοῖς ὄνειροις τῆς κοσμικῆς αἰσθητικῆς προτιμῶμεν τὴν Ἄφροδίτην μετ' ὑποδημάτων καὶ περικνημίδων, διότι ἐκεῖ που ὑπάρχει πάντοτε ἀτέλειά τις, ἥτις εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποκορθῆ.

Ἡ χεῖρ εἶνε μετὰ τὴν κεφαλὴν τὸ μᾶλλον ἀνθρώπινον τοῦ σώματος ἡμῶν μέλος, καὶ οὐχὶ ἄνευ λόγων σπουδαίων οἱ ἀνατόμοι, οἱ φυσιολόγοι, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταὶ ἀφιέρωσαν αὐτῇ τόσα ἐγκώμια καὶ τόσους ὕμνους ἐνθουσιώδεις.

Πόσα δύναται νὰ εἴπῃ, πόσα δύναται νὰ πράξῃ ἡ χεῖρ! Ὅταν αὕτη ἐργάζεται, ὠρεῖται ἡμῖν τὸν Πιρθεναῶνα, τὸν Πύργον τοῦ Γαιόττου καὶ τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Κολωνίας, τὴν *Paragiar* τῆς *Kathédras* καὶ τὴν *Deutérar* *Parousiar*, τὸ γαλθανόμετρον καὶ τὰς ἀτραμαῖξας. Ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος ὄφειλε νὰ ἔχη συνεργὸν τὴν ἀνθρωπίνην χεῖρα. Ἡ χεῖρ εἶνε ὁ πρῶτος διερχόμενος, ὁ πρωτεργάτης, ὁ πρωθυπουργός τοῦ μεγάλου ἐργοστασίου, ὅπερ κεῖται ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ κρανίου. Πλὴν οὐχὶ πάντοτε τὸ ἐν τῶν ὀργάνων τούτων ἀνταποκρίνεται ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ ἔτερον. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἀριστοτέχναι τὸ πνεῦμα, παρ' οἷς ὅμως ἡ χεῖρ ὑστερεῖ, ὡς ὑπάρχουν χεῖρες σινικῆς περὶ τὴν τέχνην ἱκανότητος, εἰς ἃς λείπει τὸ ἐμπνέον αὐτὰς πνεῦμα. Εἶνε καὶ τοῦτο ἐκ τῶν τόσων παραφωνιῶν τῆς φύσεως, ὧν ἕνεκα γεννῶνται τόσοι ἄνθρωποι ἀτελεῖς, τόσα ἔργα ἐξαμβλωματικὰ ἐν τῇ τέχνῃ.

Ἡ συγγραφὴ μονογραφίας, βιβλίου πλήρους περὶ χειρὸς, μεδιῆξ πρὸ ἐμοῦ ὡς ἐν τῶν γλυκυτέρων ὄνειρων τῆς ζωῆς μου, ὅπως δὲ ὁ ἰατρός Ἀλέξανδρος Ἐσπερ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν πόδα καὶ τὴν χεῖρα λαμπρὰν μελέτην (*Hand und Fuss der Menschen*), προτίθεμαι καὶ ἐγὼ ν' ἀφιερῶσω εἰς τὴν χεῖρα μόνην ἔργον, ἐξετάζον αὐτὴν ἀνατομικῶς καὶ φυσιολογικῶς, ὑπὸ ἔποψιν ἐθνικῆν, αἰσθητικὴν καὶ μιμικὴν. Μετὰ τοῦτο, εἰς ἀντιπαράστασιν τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῆς φυσιολογικῆς χειρὸς, σκοπῶ νὰ παραθέσω τὴν παθολογίαν αὐτῆς καὶ τὰς μεταβολὰς ἃς ὑπέστη ἕνεκα τῶν ἐπαγγελμάτων, τῶν συνηθειῶν, τῶν ἀσθενειῶν.

Πάντα τὰ ἡμέτερα μέλη διέπουσι νόμοι ἀναλογίας καὶ συμμετρίας. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ἀείποτε σχεδὸν μικροὺς πόδας ὅπου ὑπάρχουσι μικραὶ χεῖρες, καὶ τὰνάπαιιν εἰς ἄνθρωπον ἔχοντα τὰς ἄκρας τῶν ἀρθρώσεων χονδρὰς καὶ τὰ μέλη βραχέα, βλέπομεν συνηθέστατα χεῖρας καὶ πόδας χονδρῶς καὶ βαναύτους. Οὐδ' ἡ ἀρμονία λήγει

ἐνταῦθα, διότι τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῶν χειρῶν ἔχουσι καὶ ἄλλους νόμους, δι' ὧν συνδέονται μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων τροποποιήσεων τοῦ σκελετοῦ καὶ τῶν μελῶν.

Αἱ περὶ σχήματος καὶ τύπου ἀριστοκρατικοῦ τῆς χειρὸς ἰδέαι ἡμῶν συμφωνοῦσι πρὸς τὰ ἐνδόμυχα ἡμῶν αἰσθήματα καὶ προλήψεις πληρῆστερον ἢ αἱ περὶ τοῦ ποδός. Χεὶρ χονδρὴ καὶ κακόσχημος, ἔχουσα τὸν ἀντίχειρα βραχὺν καὶ ἥμισυ δυνάμενον ν' ἀντιταχθῆ, εἶνε χεὶρ πιθήκου μᾶλλον ἢ ἀνθρώπου. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐφαρμόζεται καὶ καθόσως ἀφορᾷ εἰς τὴν βραχύτητα τοῦ δείκτου σχετικῶς πρὸς τὸν δακτυλιώτην, ἥτις μὲ ὅσα καὶ ἂν διατείνηται ὁ Ἔσκαρ, παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὠραιωτάτων παρ' ἡμῶν γυναικῶν.

Ἡ εὐτυχεὶς θνητοί, οἱ κρατῶντες ἐπὶ μακρὸν ἐντὸς τῶν ὑμετέρων χειρῶν τὴν χεῖρα γυναικῶς ἀγαπωμένης, μελετήσατε ἐπ' αὐτῆς τὴν ῥυτίδα τῆς καρδίας, λείπουσαν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πιθήκου. Αἱ χεῖρες τούτων ἔχουσιν ἐν γένει μόνον ῥυτίδας τινάς, αἵτινες διήκουσι κατ' εὐθείαν ἐκ τοῦ ἐνός μέρους τῆς παλάμης μέχρι τοῦ ἐτέρου, ἐνῶ ἡ ῥυτίς τῆς καρδίας ἄρχεται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς βάσεως τοῦ δείκτου, καὶ βαίνει μέχρι τοῦ μέσου τῆς παλάμης, σχηματίζεται δὲ ἐκ τῆς κάμφσεως τῶν τριῶν τελευταίων δακτύλων. Ἐν τῇ ἀπλῇ ἐκείνῃ γραμμῇ ἐμφάνεται πόση τελειότης ἐνυπάρχει ἐν τῇ γενουμένη παρὰ τῆς φύσεως ὑποδιαίρεσει τοῦ ἔργου, ἂν δὲ ἐνίοτε ἡ γραμμὴ αὕτη λείπη παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀπαντᾷται παρὰ τῷ πιθήκῳ, εἶνε οὐδὲν ἥττον ἰδιαιτερον γινώρισμα τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ γενικὸν κανόνα.

Ὁ Desor καὶ ὁ Vogt ἐποίησαντο παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς μικρότητος τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ γαλλοῦ ἀνθρώπου. Σήμερον αἱ μέγισται τῶν χειρῶν θεωροῦνται (δὲν ἡξυρώ δὲ μετὰ πόσης ἀληθείας) αἱ τῶν Ἑλβετῶν. Ἄλλ' ὅταν θέλωμεν νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς μικρότητος τῆς χειρὸς, πρέπει ἀείποτε νὰ κρίνωμεν αὐτὴν κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὕψους τοῦ σώματος, καὶ ἀκριβέστερον ἔτι κατὰ τὴν τοῦ μήκους τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Ἄν παρετίθετο πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν κλίμαξ, ἐν ἣ ἤθελον κατατάσσεται αἱ χεῖρες τῶν διαφόρων φυλῶν ἀπὸ τῶν μεγαλειτέρων μέχρι τῶν μικροτέρων, κατὰ πολὺ ἤθελεν ἐλαττωθῆ ὁ πρὸς τὰς μικρὰς χεῖρας θαυμασμὸς ἡμῶν, καὶ ἡ πρόληψις ὅτι αὗται συνυπάρχουσι μετ' ἄλλων ἐξόχων δώρων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας.

Ἡ χειρομαντεία ἢ χειρογνωμονία ὑπῆρξε προσφιλεῖς ἀπασχόλησις τῶν ἡμετέρων προγόνων, καὶ τίς οἶδε πόσοι ἔρωτες καὶ πόσοι συμφορὰ ἐπῆλθον ἐκ τῶν ἀμοιβαίων τούτων χειραψιῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπιμόνου ἐξερευνησέως τῶν γραμμῶν τῆς παλάμης πρὸς διάγνωσιν τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος! Ἡ χειρομαντεία ἦτο ἀγυρτεία, μὴ

δεμίαν ὑπόστασιν ἀληθείας ἔχουσα, ἀλλ' ὁ Δ' Ἀπαντινὸς τὸ 1843 ἐνεκαίνισε νέαν ἐποχὴν ἐν τῇ φαντασιώδει ταύτῃ μελέτῃ τῆς χειρὸς, καταβιάζων τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν. Ἦτο οὗτος στρατιώτης, καὶ κατὰ τὴν εἰς Ἰσπανίαν ἐστρατείαν συνήγαγε τὰς πρώτας παρατηρήσεις. Ἐφθάσεν ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ τοὺς ἐξῆς κυριωτέρους τύπους τῆς χειρὸς: χεῖρα στοιχειώδη ἔχουσαν μεγάλην τὴν παλάμην, χεῖρα ἀναγκαίαν ἐπίπεδον, χεῖρα καλλιτεχνικὴν κωνοειδῆ, χεῖρα ὡφέλιμον τετραγώνον, χεῖρα φιλοσοφικὴν ὀζώδη καὶ χεῖρα μικτήν.

Ὁ Carus δὲν ἐδίστασε νὰ ποιῆται σπουδαίας μελέτας ἐπὶ τῆς χειρομαντείας, διακρίνας ἐν τῇ χειρὶ τέσσαρας τύπους. ἦτοι: χεῖρα στοιχειώδη παριστανομένην ὑπὸ τοῦ Σάγγου Πάνσα, χεῖρα κινήσεως, παριστανομένην ὑπὸ τοῦ Μαρίου, χεῖρα εὐαίσθητον παριστανομένην ὑπὸ τοῦ Τάσσου καὶ χεῖρα ψυχικὴν, παριστανομένην ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὴν χειρομαντείαν ἐμπορεῖ νὰ σπουδάσῃ τις θεωρῶν αὐτὴν οὐχὶ ὡς τι περίεργον καὶ γελοῖον, ἀλλ' ὡς προάγγελον μελλούσης ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Αἱ ψευδεῖς ἐπιστήμαι εἶναι ἔθρυρα μελλόντων ὀργανισμῶν. Ἡ ἀλχημεία, ἐπιστήμη ψευδῆς, προηγήθη καὶ ἐγέννησε τὴν χημείαν ἢ ἐπιστήμην τῆς μετουσιώσεως τῶν μετάλλων, προηγείται τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἐνότητος τῶν δυνάμεων, ἡ φρενολογία προηγείται τῆς ψυχιατρείας τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ταπεινὴ χειρομαντεία προαγγέλλει μελέτην ἀνθρωπολογικὴν, ἱστορικὴν καὶ ψυχολογικὴν τῆς χειρὸς. Ἡ φαντασία προβλέπει, προειδοποιεῖ, ῥίπτει τὸ βλέμμα εἰς μακροῦν ἀποστάσεις. Τὸ λογικὸν ἐπέρχεται κατόπιν καὶ ἐκτελεῖ ἐκὸν τὴν αὐτὴν πορείαν, ἣν ἡ φαντασία ἐξετέλεσε διὰ τῆς πτήσεως. Ὁ προφήτης εἶναι ἀναγκαῖος, διότι εἶναι ὁ πρόδρομος τοῦ ἐπιστήμονος. X**

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΛΑΚΑΟΥΑΣ

Τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον ἐλκυεῖ κατ' αὐτὰς ὁ ἀναξ τῶν Σανδβίγων νήσων Δαβὶδ Καλακαούας ἐπισκεπτόμενος τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Ἑσπερίας. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἄρχει λαοῦ ἐξ ὀλίγων μυριάδων ψυχῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶνε ἐξαιρετικῶς εὐφορον, ἐσκέφθη νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτοπροσώπως τὴν Ἑβρώπην, ὅπως κατορθώσῃ νὰ φέρῃ μετανάστασις εἰς τὰ κράτη του. Καὶ ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν Βρυξέλλαις καὶ ἐν Βερολίῳ ἀπενεμήθησαν αὐτῷ βασιλικάι τιμαί. Ὁ Καλακαούας, ὀμιλῶν εὐχερῶς τὴν ἀγγλικὴν, ἐμποιεῖ εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενους ἀρίστην ἐντύπωσιν. Ἡ ὄψις του εἶνε μελαψή, ὁ δὲ τύπος τῆς μορφῆς του ὁ τῶν φυλῶν τῆς Πολυνησίας. Καὶ λόγῳ ἱματισμοῦ καὶ λόγῳ συμπεριφορᾶς εἶνε Ἑβρωπαῖος εὐπατρίδης. Ἐν Βερολίῳ, συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ συντάκτου γερμανικῆς